

Sociaal Handvest

11 juli 2022

Ministerie van
Economische Zaken
en Klimaat

GEMEENTE
EEMDELTA

gemeente
Het Hogeland

gemeente
Oldambt

Gemeente
Groningen

gemeente
Midden-Groningen

provincie
groningen

Instituut
Mijnschade
Groningen

Nationaal Coördinator Groningen

vereniging
eigen huis

groninger
gasberaad

Groninger
Bodem Beweging

Het navolgend Sociaal Handvest bevat uitgangspunten voor het beleid inzake de gaswinningsproblematiek in Groningen van de daarbij betrokken overheden en haar uitvoerende instanties. Het heeft betrekking op de schadeafhandeling, de versterking van gebouwen, meer algemeen beleid en regelingen van allerlei aard. Het zijn richtinggevende uitgangspunten voor de beleidsvorming.

De maatschappelijke organisaties onderschrijven de redelijkheid van de uitgangspunten en zullen het beleid hieraan toetsen.

De betrokken overheden en uitvoerende instanties die dit Handvest ondertekenen, nemen zich voor zoveel mogelijk te voldoen aan de beleidsuitgangspunten. Er kunnen overwegingen zijn de uitgangspunten niet volledig te volgen. Van belang is dan, dat uitgelegd wordt waarom.

Op deze wijze vormen de uitgangspunten een platform voor discussie over en evaluatie van het (voorgenomen) beleid, in het bijzonder in het Maatschappelijk Beraad, en dragen ze bij aan het herstel van vertrouwen van de burgers in Groningen in de overheid.

De uitgangspunten zijn veelal meer algemeen van aard en zijn deels gebaseerd op meer ideële overwegingen. Om die reden zijn zij niet geschikt om gebruikt te worden als juridisch kader voor beleid. Niettemin mag van beleidsmakers worden verwacht dat zij in principe hun beleid op deze uitgangspunten baseren.

Niet alle instanties hebben sturing of controle op de verwerkelijking van alle uitgangspunten. Ook kunnen zij van mening zijn dat het wettelijk kader waarbinnen zij werken hen te weinig ruimte biedt. In beide situaties mag van hen worden verwacht dat zij uitleg geven over hun beperkingen ten aanzien van de uitgangspunten aan alle betrokken partijen en maatschappelijke organisaties.

1 Herstel van vertrouwen staat bovenaan de agenda.

Het is begrijpelijk dat veel burgers in Groningen het vertrouwen in de overheid zijn kwijtgeraakt. De problemen door de gaswinning zijn de burgers overkomen en zij (hebben) ervaren dat de overheid hen te weinig en te traag te hulp schoot. Teneinde het vertrouwen te herstellen dient de overheid naast de burger te staan.

2 Verplaats je bij het maken en uitvoeren van beleid in het perspectief van de bewoners; zij hebben niet om de gaswinningsproblemen gevraagd.

Het beleid wordt grotendeels vastgelegd in juridische- en technische kaders. Door de complexiteit van het probleem en de druk om snelheid te maken, is er sprake van een technocratische benadering. Van de overheid mag worden verwacht dat

zij de menselijke maat boven zo'n technocratische benadering plaatst, zowel bij de schadeafhandeling als bij de versterking. Dit leidt tot een andere prioritering in het beleid. De aanpak van individuele problemen zou centraal moeten komen te staan. Deze zijn concreet, soms existentieel maar soms ook simpel. Bij de beleidsbepaling dient de aanpak van individuele problemen een veel belangrijkere factor te zijn bij beleidsbesluiten.

3 Wees open en eerlijk over alle (voorgenomen) versterkingsplannen, bied hulp bij het maken van keuzes en zorg voor een evenwichtige aanpak binnen wijk of dorp.

Al jaren leven duizenden bewoners in onzekerheid wat er met hun huis moet gebeuren in het kader van de versterking en wanneer. Ook bestaat er bij velen onzekerheid wat de komende besluiten voor hun financiële zekerheid en wlevensloop betekent.

Bewoners hebben daarom recht op volledige transparantie, ook in die gevallen dat er weinig zekerheid kan worden geboden. Het gaat immers om *hun* leven en *hun* huis. Zij moeten alle informatie krijgen die beschikbaar is, opdat zij een goede afweging kunnen maken bij het nemen van besluiten over hun eigen leven. Daar hoort ook bij: onafhankelijk deskundig advies over de besluiten die hen aangaan. Daar hoort ook bij: duidelijkheid en een rechtvaardiging van de keuzes die er door de NCG en gemeenten met betrekking tot hun huis zijn gemaakt.

Belangrijk is ook dat de overheid oog heeft voor spanningen in wijk of dorp door verschillen in versterkingsaanpak door de volgorde van beoordeling van de huizen in het verleden. De overheid spant zich in om deze spanningen zoveel mogelijk te neutraliseren door een evenwichtige aanpak die draagvlak heeft in wijk of dorp. Beleidsafspraken hierover moeten verdedigbaar zijn aan de bewoners.

4 Ontzorg bewoners – die dit wensen – door problemen rond schadeherstel en versterking integraal aan te pakken en af te handelen onder centrale regie.

Een groot aantal burgers, met name in de kern van het aardbevingsgebied, heeft zowel met terugkerende schade als met een versterkingstraject te maken. Zowel schadeherstel als versterking zijn voor bewoners veelal ingrijpende zaken met veel impact op hun leven, zowel fysiek (overlast, je huis uit moeten) als immaterieel (machteloosheid, omgaan met emoties). Het tegelijkertijd aanpakken van schadeherstel en versterking is daarom wenselijk, al is dit niet altijd zinvol.

Waar burgers *in ieder geval* veel baat bij hebben, is een gecoördineerde aanpak van versterking en schadeherstel en van alle nevensgeschikte problemen waar ze mee te maken krijgen. In de huidige situatie moet de burger steeds met twee instanties overleggen, waarbij de ene instantie niet altijd op de hoogte is van de acties en planning van de andere instantie. De bewoner moet kunnen overleggen met één bewonersbegeleider die op de hoogte is van schade en versterking, die zaken kan kortsluiten en in het belang van de bewoner – als dat opportuun is – zaken in elkaar kan schuiven of combineren.

5 Geef bij elke beleidskeuze bij de afhandeling van schade en versterking prioriteit aan de impact die deze heeft op de *snelheid* van de afhandeling.

In het verleden zagen we een organische groei van instanties, governance-aanpassingen en beleidsmaatregelen, vaak gericht op het oplossen van *deel*problemen. Hierbij is het effect op de snelheid van het oplossen van de problematiek uit het oog verloren. Deze *snelheid* zou niettemin zwaar moeten wegen. Dit is immers vanuit het perspectief van veiligheid (en dus van bewoners) het belangrijkste doel. Van de overheid mag daarom worden verwacht dat zij het effect van een maatregel op de snelheid van het afhandelingproces als een belangrijk uitgangspunt hanteert bij het opstellen van nieuw beleid.

6 Beperk het schadeherstel niet tot waar de NAM direct aansprakelijk voor is maar maak woningen tevens meer bevingbestendig.

IMG vergoedt schade waarvoor de NAM aansprakelijk is. In sommige situaties, met name als de constructie van huizen is aangetast, is er discussie over de invulling van deze aansprakelijkheid. De NAM heeft altijd ontkend dat de bevingen in Groningen kunnen leiden tot constructieve schade.

In de meeste gevallen worden bij het schadeherstel gebreken dan wel zwakke plekken in de constructie van woningen (verschillen in fundering, scheefstand, gebrekkige fundering, een- of halfsteensmuren, slecht voegwerk, etc.) niet meegenomen. Maar ook al zijn deze gebreken meestal geen gevolg van de effecten van de gaswinning, zij kunnen de omvang van de toekomstige schade door de nog komende bevingen vergroten. Van de overheid mag worden verwacht dat zij deze toekomstige schade zo veel mogelijk beperkt en daarom schade door aardbevingen duurzaam herstelt. De IMG als vergoedende instantie moet aldus de ruimte krijgen constructieve problemen op te lossen bij huizen die gevaar lopen op toekomstige bevingsschade.

7 Uitgangspunt is het wettelijk bewijsvermoeden dat als doel heeft door omkering van de bewijslast de positie van de bewoners bij de afhandeling van schade te versterken.

Omkering van de bewijslast is gerechtvaardigd door de massale omvang van de fysieke schade aan woningen boven het Groningenveld. Door deze massale omvang dreigt bureaucratisering en vertraging bij de afhandeling van de schade. Dat moet worden voorkomen met een ruimhartige toepassing van het wettelijk bewijsvermoeden. Voor weerlegging van het bewijsvermoeden moet een andere uitsluitende oorzaak worden aangewezen.¹ Ook andere schades van de bewoners, zoals waardedaling van woningen en immateriële schade, waarvoor het bewijsvermoeden niet geldt, moeten voortvarend en transparant worden afgehandeld, met de mogelijkheid van maatwerk in individuele gevallen.

¹ Hoe het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) daar mee omgaat, is te lezen op de IMG website: <https://www.schadedoormijnbouw.nl/schade-gebouwen-objecten/schade-beoordelen/toepassing-bewijsvermoeden>.

8 Bewoners behoren ruim voldoende tijd te krijgen bij het nemen van ingrijpende besluiten; in dat verband dienen de uitvoeringsorganisaties flexibel met deadlines voor bewoners in procedures om te gaan.

Voor bewoners kunnen de stappen die gezet moeten of kunnen worden in processen of procedures, inclusief juridische, bij schadeherstel en versterking van groot belang zijn. Daarom dienen zij voldoende tijd te krijgen voor het afwegingsproces. Korte en rigide deadlines passen hier niet bij. Indien bewoners dit wensen behoren zij de gelegenheid te krijgen voor het oprekken van de deadlines. De uitvoeringsinstanties dienen daarom flexibel met deadlines voor bewoners om te gaan.

9 Beperk administratief geregeld, overleg en procedures met instanties tot een minimum ter voorkoming van overlast voor bewoners. Hou het eenvoudig.

Het claimen en de afhandeling van schade en het versterkingsproces vergt administratieve rompslomp, fysieke contacten met meerdere personen of partijen en in sommige gevallen bezwaar- en beroepsprocedures. Het is daarom van belang dat de overheid, c.q. de uitvoerende instanties de processen en procedures zo simpel mogelijk houden. Daarnaast is het van belang dat bewoners waar mogelijk ondersteund worden, bijvoorbeeld in bouwkundig opzicht. Een versimpeling van processen en procedures laat uiteraard onverlet dat er toelichting en overleg met de bewoner nodig en gewenst is.

10 Ondersteun bewoners waar mogelijk in het voorkomen van nadelige fiscale gevolgen van het ontvangen van schadevergoedingen en subsidies.

Het ontvangen van schadevergoedingen en subsidies kan fiscale gevolgen hebben voor de bewoner of MKBer door ontoereikende informatie bij de belastingdienst. Veel bewoners zijn hier niet alert op en weten niet hoe deze fiscale gevolgen teniet gedaan kunnen worden. De betrokken instanties (IMG, NCG, gemeenten) dienen daarom *proactief* de bewoner in te lichten over eventuele fiscale gevolgen en hoe deze teniet gedaan kunnen worden. Voorbeeldbrieven bestemd voor de belastingdienst kunnen helpen. Ook dient de belastingdienst op een algemeen niveau ingelicht te worden over de financiële effecten van alle regelingen, opdat de burger daar naar kan verwijzen.

11 Licht bewoners goed in over juridische aspecten van besluiten van instanties en stel hen in staat juridisch advies en ondersteuning te krijgen.

Bewoners van het aardbevingsgebied zijn onderhevig aan meerdere besluiten van uitvoerende instanties die stuk voor stuk ingrijpend kunnen zijn. Al deze besluiten zijn onderworpen aan het bestuursrecht, al staat – als alternatieve weg – de gang naar de civiele rechter ook nog open.

De overheid, c.q. de uitvoerende instanties behoren bewoners een heldere voorlichting te geven over de juridische aspecten en - mogelijkheden voor de bewoner. Om een goede afweging te kunnen maken bij zijn keuzes (aanvaarding of aanvechten) heeft de bewoner recht op juridische ondersteuning, zowel op een algemeen informeren niveau als bij het voeren van bezwaar- en beroepsprocedures.

De ratio achter dit uitgangspunt is dat veel bewoners in Groningen – zonder hier enig part nog deel aan te hebben – worden overstelpt met ingrijpende besluiten en zij daarvoor zoveel mogelijk ontlast behoren te worden.

12 Van de overheid mag worden verlangd dat zij alles in het werk stelt om Groningen weer leefbaar te maken en een duurzaam economisch perspectief te geven.

Zoals bewoners gecompenseerd moeten worden voor de geleden schade als gevolg van de gaswinning, is het ook van belang dat de collectieve schade, die het individu overstijgt en de regio betreft, vergoed wordt. We spreken dan over het herstel van de leefbaarheid en economische schade (schade aan het vestigingsklimaat, imago-schade, schade aan het erfgoed, achtergebleven investeringen, extra krimp door het vertrek van bewoners, achtergebleven omzet bij veel MKB bedrijven). Omdat er voor het NPG geen duidelijke route is uitgestippeld naar een duurzaam economisch perspectief (stip op de horizon) is onzeker of de NPG gelden dit laatste zullen bewerkstelligen. Van de overheid mag worden verwacht dat zij Groningen zodanig ondersteunt, dat dit duurzaam economisch perspectief wordt gerealiseerd.

● **Ministerie van Economische Zaken en Klimaat**

.....
dhr. J.A. Vijlbrief, *staatssecretaris Mijnbouw*

● **Provincie Groningen - De vijf aardbevingsgemeenten**

.....
dhr. J.H. Hamster, *gedeputeerde*

● **Nationaal Coördinator Groningen**

.....
mevr. C.J. Stigters, *directeur Operatie*

● **Instituut Mijnbouwschade Groningen**

.....
mevr. E.C.M. van Schie, *bestuurslid*

● **Groninger Bodem Beweging**

.....
dhr. C.T. Fossen, *voorzitter*

● **Groninger Gasberaad**

.....
dhr. J.H. Wigboldus, *voorzitter*

● **Vereniging Eigen Huis**

.....
dhr. K.P. Klein, *directeur Belangenbehartiging*